

*До разової спеціалізованої вченої ради PhD
15138*

*у ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»*

*88000, Україна, Закарпатська обл.,
м. Ужгород, пл. Народна, 3*

ВІДГУК

доктора юридичних наук, професора

ДРОЗДОВА Олександра Михайловича (офіційного опонента)

на дисертацію МУЛЯВКИ Вікторії Євгенівни на тему:

**«Міжнародно-правові санкції: теоретичні засади визначення та
практика застосування у сучасних умовах», подану до публічного
захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081
«Право»**

I. Оцінка актуальності обраної здобувачкою теми дисертації.

Дисертаційне дослідження В. Є. Мулявки присвячене одній із найбільш складних, динамічних і водночас практично значущих проблем сучасного міжнародного права — теоретичним засадам визначення міжнародно-правових санкцій та практиці їх застосування в умовах трансформації міжнародного правопорядку.

Актуальність обраної тематики зумовлена насамперед тим, що санкції нині перестали бути винятково допоміжним інструментом зовнішньої політики та набули значення багаторівневого правового механізму реагування на агресію, загрози міжнародному миру і безпеці, грубі порушення прав людини, тероризм, розповсюдження зброї масового знищення та інші міжнародно-протиправні діяння. Водночас розширення кола адресатів санкцій — від держав до юридичних і фізичних осіб, банків, транспортних операторів, цифрових платформ та суб'єктів із третіх держав — закономірно актуалізує питання правової підстави, меж дискреції, пропорційності, індивідуалізації, процесуальних гарантій та ефективного судового контролю.

Вихідною нормативною рамкою колективних примусових заходів залишається Статут Організації Об'єднаних Націй. Відповідно до статті 39

Статуту ООН Рада Безпеки визначає існування загрози миру, порушення миру чи акту агресії, а стаття 41 передбачає заходи, не пов'язані з використанням збройної сили, зокрема повне або часткове переривання економічних відносин, транспортного і комунікаційного сполучення та дипломатичних відносин. Лише якщо такі заходи можуть виявитися або вже виявилися недостатніми, стаття 42 допускає дії повітряними, морськими чи сухопутними силами. Саме тому наукове розмежування санкцій, інших примусових заходів, контрзаходів і заходів колективної безпеки має не суто термінологічне, а фундаментальне правове значення.

Не менш важливим є співвідношення санкційної практики з положеннями Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння 2001 року (ARSIWA). Закріплена у статтях 49–54 модель контрзаходів передбачає їх спрямованість на спонукання відповідальної держави до виконання міжнародних зобов'язань, тимчасовий характер, пропорційність та припинення після виконання відповідних обов'язків. При цьому контрзаходи не можуть зачіпати заборону погрози силою чи її застосування, основоположні права людини, гуманітарні зобов'язання та імперативні норми міжнародного права (стаття 50 ARSIWA). Отже, саме на перетині права міжнародної відповідальності, системи колективної безпеки ООН, автономних режимів міжнародних організацій і національних санкційних механізмів виникають питання, які потребують комплексного теоретичного осмислення.

У цьому контексті показовою є практика Суду Європейського Союзу. У рішенні від 3 вересня 2008 року у справах *Kadi and Al Barakaat International Foundation v Council and Commission* (C-402/05 P і C-415/05 P) Суд визнав, що навіть акти ЄС, ухвалені на виконання резолюцій Ради Безпеки ООН, не виводяться з-під контролю їх відповідності основоположним правам у правопорядку Союзу. Подальше рішення Великої палати від 18 липня 2013 року у сполучених справах *Commission and Others v Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P і C-595/10 P) підтвердило необхідність

перевірки достатності фактичної основи персонального включення до санкційного списку. У справі *Rosneft* (C-72/15, 28.03.2017) Суд ЄС підтвердив можливість судового контролю за законністю актів, якими встановлюються обмежувальні заходи щодо фізичних або юридичних осіб.

Аналогічний праволюдний вимір сформовано у практиці Європейського суду з прав людини. У справі *Nada v. Switzerland* [GC], № 10593/08, 12.09.2012, Суд наголосив, що виконання державою резолюцій Ради Безпеки не звільняє її від обов'язку використати доступну свободу розсуду для мінімізації втручання у права особи. У справі *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland* [GC], № 5809/08, 21.06.2016, ЄСПЛ визнав несумісною зі статтею 6 § 1 Конвенції відсутність належної судової перевірки того, чи не було включення заявників до санкційного списку свавільним. Особливого значення для України набуло рішення у справі *M.S.L., TOV v. Ukraine*, № 18049/18, 16.10.2025, яке стало остаточним 16.01.2026: оцінюючи тривале заморожування активів у межах національного санкційного режиму, Суд встановив порушення статті 1 Першого протоколу та статті 13 Конвенції через недостатньо індивідуалізоване обґрунтування і неефективність наявного засобу юридичного захисту.

Актуальність дисертації додатково підсилюється безпрецедентною динамікою санкційного права Європейського Союзу у відповідь на повномасштабну агресію російської федерації проти України. Станом на дату підготовки цього відгуку ЄС повідомляє вже про двадцять один пакет санкцій, послідовно розширюючи персональні, фінансові, енергетичні, транспортні, технологічні та експортні обмеження, заходи проти «тіньового флоту», банків і криптовалютних сервісів третіх держав, а також механізми протидії обходу санкцій. Базові акти 2014 року перетворилися на складну й постійно оновлювану нормативну систему. Директива (ЄС) 2024/1226 гармонізувала криміналізацію порушення обмежувальних заходів Союзу, а Директива (ЄС) 2024/1260 посилила правову рамку повернення активів і конфіскації.

Український контекст надає темі особливої ваги. Україна одночасно є державою, проти якої вчиняється триваюча агресія, ініціатором міжнародної санкційної координації та суб'єктом власної санкційної політики. За таких умов наукове опрацювання правової природи санкцій, їх класифікації, механізмів ООН, ЄС та України, а також проблем ефективності й обходу обмежувальних заходів є безпосередньо релевантним не лише для доктрини міжнародного права, а й для нормотворчої, правозастосовної та зовнішньополітичної практики.

Важливо підкреслити, що дисертацію виконано відповідно до науково-правового напрямку дослідження ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Модернізація теорії і практики сучасних глобалізаційних викликів у міжнародному праві» (номер державної реєстрації 0124U002815). Отже, вибір В. Є. Мулявою теми дисертації є своєчасним, обґрунтованим і таким, що відповідає сучасним запитам юридичної науки та практики.

II. Оцінка змісту дисертації, її оформлення та новизни представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачкою досліджень.

1) Загальна характеристика роботи та логіка побудови.

Дисертація В. Є. Мулявки є самостійною, цілісною та логічно структурованою кваліфікаційною науковою працею. Її загальний обсяг становить 210 сторінок, із яких 178 сторінок припадає на основний текст. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, двох розділів, що охоплюють сім підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел із 145 найменувань та додатка.

У вступі авторка обґрунтовує вибір теми, характеризує ступінь її наукової розробленості, визначає мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслює методологічну, нормативну та емпіричну основи, формулює положення наукової новизни й напрями практичного використання результатів. Об'єктом дослідження визначено міжнародно-

правові відносини, що складаються у процесі розроблення, прийняття та застосування міжнародно-правових санкцій, а предметом — міжнародно-правові санкції як теоретичну категорію та практику їх застосування у сучасних умовах. Таке співвідношення об'єкта і предмета загалом відповідає меті роботи та забезпечує необхідну предметну концентрацію дослідження.

Перший розділ «Онтологічні засади визначення та застосування міжнародно-правових санкцій» формує теоретичний фундамент роботи. У підрозділі 1.1 розглянуто поняття, зміст і сутність санкцій у сучасному міжнародному праві; у підрозділі 1.2 здійснено історико-правову періодизацію етапів їх застосування; підрозділ 1.3 присвячено правовій природі санкцій у міжнародно-правовому та національному вимірах; у підрозділі 1.4 систематизовано основні наукові підходи до їх класифікації. Цінним є прагнення здобувачки не обмежитися оглядом наявних дефініцій, а виявити критерії, які розкривають нормативний, суб'єктний, телеологічний, реституційний, пропорційний та гуманітарно-гарантувальний виміри санкцій.

Другий розділ «Механізми застосування міжнародно-правових санкцій у сучасних умовах» має виразну інституційну та практичну спрямованість. У підрозділі 2.1 розкрито роль ООН у застосуванні міжнародних санкцій, проаналізовано функції Ради Безпеки, Генеральної Асамблеї та санкційних комітетів. У підрозділі 2.2 досліджено нормативно-правову базу і практику санкцій держав світу та Європейського Союзу проти російської федерації. Підрозділ 2.3 присвячено санкціям України щодо держави-агресорки, необхідності координації з партнерами та постійного коригування тактики й стратегії з огляду на спроби обходу обмежувальних заходів.

Внутрішня логіка дисертації простежується у послідовності «поняття — генеза — правова природа — класифікація — інституційний механізм — сучасна практика ЄС та України». Загальні висновки кореспондують із поставленими завданнями та узагальнюють результати, отримані в обох розділах. Оформлення дисертації загалом відповідає структурним вимогам, установленим для кваліфікаційних наукових праць; окремі недоліки

бібліографічного апарату й актуальності джерельної бази, про які йтиметься далі, можуть бути виправлені в подальших публікаціях.

2) Наукова новизна та основні результати.

Результати дисертації характеризуються наявністю наукової новизни й елементів концептуального розвитку уявлень про міжнародно-правові санкції. У роботі, зокрема, заслуговують на позитивну оцінку:

1. систематизація ознак міжнародно-правових санкцій за нормативним, суб'єктним, об'єктно-предметним, телеологічним, реституційним, пропорційним і гуманітарно-гарантувальним критеріями;
2. запропоноване багатокomпонентне авторське визначення міжнародно-правових санкцій, яке охоплює суб'єктів їх встановлення та адресатів, зв'язок із міжнародно-протиправною поведінкою, цілі захисту міжнародного правопорядку та відновлення порушених прав;
3. висновок про те, що сучасна доктрина демонструє радше систематизацію окремих видів і форм санкцій, ніж завершену багаторівневу класифікацію, а перспективним критерієм такої класифікації можуть бути види санкційних режимів;
4. періодизація становлення санкцій у межах п'яти історичних етапів — від стародавнього світу та Середньовіччя через період XVII–XIX століть до систем Ліги Націй та Організації Об'єднаних Націй;
5. розвиток положень про санкційні комітети Ради Безпеки ООН як важливу організаційну ланку моніторингу, інформаційного обміну й контролю виконання відповідних резолюцій;
6. системний аналіз практики застосування санкцій Європейським Союзом проти російської федерації та обґрунтування необхідності поєднання довгострокової санкційної стратегії з постійним тактичним оновленням засобів протидії обходу санкцій;

7. наголошення на необхідності врахування гуманітарних прав населення держави-адресата, пропорційності примусових заходів та існування чітких умов їх перегляду і припинення.

Зазначені результати мають не лише описовий, а й аналітичний характер. Вони формують основу для подальшого уточнення співвідношення санкцій із контрзаходами, заходами колективної безпеки, реторсіями та індивідуальними обмежувальними заходами. Практичне значення роботи полягає в можливості використання її висновків у подальших наукових дослідженнях, викладанні міжнародно-правових дисциплін, підготовці навчально-методичних матеріалів, а також в інформаційно-аналітичній і правотворчій діяльності.

III. Оцінка наукової обґрунтованості результатів проведених здобувачкою досліджень (положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації) та рівня виконання поставленого наукового завдання.

Положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, базуються на значному за обсягом нормативному, доктринальному та фактологічному матеріалі. Авторкою опрацьовано Статут ООН, резолюції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки ООН, акти Європейського Союзу, документи міжнародних організацій, Європейську конвенцію з прав людини, Конституцію України, Закон України «Про санкції», укази Президента України та інші акти національного законодавства, а також праці українських і зарубіжних учених.

Дослідження не зводиться до відтворення нормативного матеріалу: авторка прагне виявити функціональні зв'язки між суб'єктами санкційної діяльності, цілями примусу, формами обмежувальних заходів, механізмами моніторингу та проблемами ефективності. Заслуговує на підтримку висновок про те, що результативність санкцій залежить не тільки від обсягу встановлених заборон, а й від узгодженості санкційного режиму, координації

держав, здатності своєчасно виявляти способи обходу та адаптувати інструментарій.

Поставлене наукове завдання загалом виконано. У роботі розкрито поняття і сутність санкцій, запропоновано авторську дефініцію, досліджено історичні етапи розвитку, охарактеризовано підходи до систематизації та класифікації, проаналізовано роль ООН, ЄС і України, сформульовано пропозиції щодо вдосконалення санкційної політики. Висновки до розділів і загальні висновки змістовно пов'язані з матеріалом дослідження. Практичні рекомендації загалом придатні для використання у науково-дослідній, освітній, науково-методичній та інформаційно-аналітичній діяльності.

IV. Оцінка рівня оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

Дисертація характеризується належним методологічним рівнем. Формально-юридичний і порівняльно-правовий методи використано для аналізу санкційних механізмів ООН, Європейського Союзу та України, виявлення спільних рис і відмінностей їх нормативного регулювання. Історико-правовий метод забезпечив дослідження генези санкцій та виокремлення п'яти етапів їх розвитку. Діалектичний, структурно-функціональний методи та метод абстрагування застосовано при розкритті правової природи санкцій, їх системних зв'язків та розмежуванні понять «санкції», «примусові заходи» і «контрзаходи». Формально-логічний, індуктивний методи, аналіз і синтез використано при опрацюванні доктринальних позицій, формулюванні авторської дефініції та узагальненні практики.

Позитивно оцінюється прагнення здобувачки співвіднести окремі методи з конкретними структурними частинами дисертації, а не обмежитися декларативним переліком методологічного інструментарію. Поєднання догматичного, порівняльного, історичного та структурно-функціонального підходів дало змогу розглянути санкції одночасно як нормативну категорію, історично змінний інститут і практичний механізм міжнародного примусу.

Отже, можна констатувати належний рівень оволодіння В. Є. Мулявкою методологією наукової діяльності, достатній для розв'язання поставленого наукового завдання.

V. Дискусійні положення дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Вікторії Євгенівни Мулявки в цілому, відзначаючи актуальність теми, належну структурну побудову дослідження та прагнення здобувачки сформулювати цілісне уявлення про міжнародно-правові санкції, вважаю за доцільне запропонувати низку питань дискусійного характеру. Відповіді на них під час публічного захисту сприятимуть уточненню окремих авторських положень, поглибленню наукової дискусії та окресленню перспектив подальших досліджень.

1. **Щодо обсягу авторської дефініції міжнародно-правових санкцій та включення до неї заходів збройного характеру.** На с. 18–19, 49–51, 114–115, 181–182 дисертації здобувачка визначає міжнародно-правові санкції як колективні або односторонні примусові заходи як незбройного характеру відповідно до статті 41 Статуту ООН, так і збройного характеру відповідно до статті 42. Безумовною перевагою роботи є прагнення запропонувати не описову, а багатокomпонентну дефініцію. Водночас настільки широке поняття потребує додаткового обґрунтування. В інституційному слововживанні ООН санкційні режими пов'язуються передусім із заходами за статтею 41, які не передбачають застосування збройної сили, тоді як стаття 42 регламентує іншу, виняткову форму примусового забезпечення Ради Безпеки. До того ж стаття 50 ARSIWA прямо виключає з кола допустимих контрзаходів порушення зобов'язання утримуватися від погрози силою або її застосування. Чи не доцільно тому розмежувати міжнародно-правові санкції у вузькому значенні, контрзаходи та примусові дії Ради Безпеки із застосуванням сили? Які спільні юридичні ознаки дозволяють, на думку здобувачки, об'єднати

настільки різні за правовими підставами, суб'єктами, процедурами та наслідками заходи в межах одного поняття?

2. Про правову природу автономних і односторонніх обмежувальних заходів. На с. 83 висловлено думку, що односторонні заходи здійснюються поза межами міжнародного правового поля, оскільки вони не санкціоновані рішеннями Генеральної Асамблеї ООН. Проте Генеральна Асамблея переважно ухвалює рекомендації, а відсутність резолюції ООН не робить захід автоматично протиправним: він може бути реторсією, правомірним контрзаходом, здійснюватися на підставі договору або в межах національної юрисдикції. На с. 90–91 авторка, крім того, доходить висновку, що обмежувальні заходи ЄС, спрямовані на зміну політики держави, організації або особи, було б некоректно відносити до міжнародно-правових санкцій; водночас у підрозділі 2.2 (с. 138–157), висновках до розділу (с. 178–179) і загальних висновках (с. 183, 187–188) ці заходи аналізуються саме як міжнародно-правові санкції. Відповідно до статті 29 Договору про Європейський Союз Рада ухвалює рішення у межах Спільної зовнішньої та безпекової політики, а економічні й фінансові обмеження реалізуються за статтею 215 Договору про функціонування ЄС. Чи є такі заходи міжнародно-правовими санкціями, регіональними контрзаходами, реторсіями або окремим інститутом права ЄС? Який критерій — джерело, мета, суб'єкт запровадження чи характер порушеного зобов'язання — має бути визначальним?

3. Про персональні санкції та процесуальні гарантії підсанкційних осіб. На с. 109 зазначено, що індивідуальний рівень відносити до міжнародних санкцій некоректно, оскільки санкції щодо окремих громадян можуть бути схожими на помсту. Це не повністю узгоджується з авторською дефініцією, яка прямо охоплює заходи щодо фізичних осіб (с. 19, 50, 181), а також із сучасною практикою

таргетованих санкцій. Їх легітимність залежить від надання достатніх індивідуальних мотивів, доступу до суті доказів, можливості бути почутим, періодичного перегляду та ефективного судового захисту. Вказані стандарти розвинені у справах Суду ЄС *Kadi II*, *Rosneft*, *Bank Refah Kargaran v. Council* (C-134/19 P) і *NSD v Council* (C-801/24 P, 11.06.2026), а також у практиці ЄСПЛ у справах *Nada*, *Al-Dulimi* та *M.S.L., TOV v. Ukraine*. Остання є особливо важливою, адже у висновку 20 (с. 189) ідеться про відсутність механізму оскарження українських санкцій, хоча укази Президента оскаржуються до Верховного Суду; проблемою є передусім ефективність та інтенсивність такого контролю. Який мінімальний стандарт доказування і судового контролю має застосовуватися при включенні до списку та виключенні з нього, особливо коли частина матеріалів є конфіденційною?

4. Щодо мети санкцій, пропорційності та захисту цивільного населення. Сильною стороною дисертації є послідовне наголошення на необхідності пропорційності санкцій і гарантування гуманітарних прав громадян держави-адресата (с. 18, 49–50). Водночас серед положень наукової новизни та у висновках передбачено досягнення санкційних цілей шляхом «повного руйнування» економіки рф (с. 20, 180, 188–189). Зрозуміло, що в умовах триваючої агресії йдеться про позбавлення держави-агресора ресурсної спроможності фінансувати війну. Проте використане формулювання може бути витлумачене як перетворення руйнування економіки на самостійну каральну мету, що не узгоджується з принципами адресності, тимчасовості та пропорційності, а також створює ризик колективного покарання цивільного населення. Якими показниками здобувачка пропонує вимірювати пропорційність та ефективність санкцій? Чи не точніше визначити мету як нейтралізацію воєнно-економічного потенціалу,

що забезпечує агресію, із одночасним збереженням гуманітарних винятків і постійним оцінюванням наслідків для населення?

5. Про компетенцію органів ООН та Європейського Союзу.

Дисертантка обґрунтовано акцентує на системній проблемі блокування Ради Безпеки постійним членом, який сам є державою-агресором, та необхідності посилення ролі Генеральної Асамблеї (с. 22–23, 123–138, 177–178, 185–186). Разом із тим статті 24, 25 і глава VII Статуту ООН закріплюють головну відповідальність Ради Безпеки та обов'язковість її рішень, тоді як повноваження Генеральної Асамблеї за статтями 10–14 переважно рекомендаційні; резолюція 377(V) «Єдність заради миру» не наділяє її повноваженнями ухвалювати обов'язкові санкції за главою VII. Пропозиція про виключення держави-порушниці з ООН також має враховувати статтю 6, яка вимагає рекомендації Ради Безпеки, і правила голосування за статтею 27. Інституційної точності потребує й твердження на с. 150, що санкції нібито були «санкціоновані» резолюцією Європейського парламенту від 23 листопада 2022 року: відповідні обмежувальні заходи встановлює Рада ЄС, а резолюція Парламенту має політичне значення. Який юридично здійснений алгоритм подолання блокування Ради Безпеки пропонує здобувачка і де проходить межа між рекомендаціями Генеральної Асамблеї, колективною реторсією та контрзаходами держав, які не є безпосередньо потерпілими?

6. Щодо актуальності емпіричної та нормативної основи практичної частини. У вступі на с. 14–15 до емпіричної бази віднесено рішення Міжнародного суду ООН, ЄСПЛ та національних судів, але судова практика у тексті представлена фрагментарно. Для теми про «практику застосування» доречним був би системний аналіз справ *Kadi*, *Rosneft*, *Nada*, *Al-Dulimi*, рішень щодо російських підсанкційних осіб і практики Верховного Суду. Аналіз санкцій ЄС

на с. 139, 146–150 фактично завершується 15-м пакетом, хоча до завершення роботи у 2026 році вже були прийняті наступні пакети, нові правила протидії обходу, Директива (ЄС) 2024/1226 про криміналізацію порушень санкцій і Директива (ЄС) 2024/1260 про повернення активів та конфіскацію; станом на дату цього відгуку Рада ЄС повідомляє вже про двадцять один пакет. На с. 151 помилково згадано 28 держав-членів ЄС замість 27, а на с. 82 Раду ЄС названо Радою Європи. Окремого уточнення потребує теза на с. 174, що 16 вересня 2022 року ЄСПЛ «остаточно втратив юрисдикцію» щодо Росії: Суд зберіг компетенцію стосовно можливих порушень, учинених до цієї дати, а його рішення не є «обвинувальними» у кримінально-правовому значенні. Як ці нові акти, пакети та судові рішення впливають на авторські висновки про ефективність, законність і правозахисні межі санкцій?

Наведені положення не знижують загальної позитивної оцінки дисертації В. Є. Мулявки. Вони значною мірою зумовлені складністю, міжгалузевістю і надзвичайною динамічністю досліджуваної проблематики, підтверджують її дискусійний характер та окреслюють перспективні напрями подальшого наукового пошуку здобувачки.

VI. Висвітлення результатів дисертації у наукових публікаціях здобувачки.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження відображені у семи одноосібних наукових працях В. Є. Мулявки. Три статті, у яких опубліковано основні результати роботи, вийшли у виданнях «Аналітично-порівняльне правознавство» (2024, № 1), «Прикарпатський юридичний вісник» (2025, № 2) та «Право і суспільство» (2025, № 2). Їх тематика охоплює чинники формування змісту й видову характеристику санкцій, міжнародно-правовий та національний виміри їх правової природи, а також роль ООН у застосуванні міжнародних санкцій.

Апробацію результатів засвідчують чотири публікації у матеріалах наукових заходів 2022–2024 років, присвячені міжнародним санкціям як формі забезпечення миру і безпеки, впливу односторонніх санкцій на права людини, поняттю економічних санкцій та економічної війни. Зміст публікацій кореспондує зі структурою дисертації та відображає її ключові положення. Отже, результати дослідження з достатньою повнотою висвітлені у наукових публікаціях та пройшли належну апробацію.

VII. Дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності.

За результатами ознайомлення з дисертацією В. Є. Мулявки та публікаціями, у яких відображено основні результати дослідження, офіційним опонентом не встановлено ознак академічного плагіату, фабрикації або фальсифікації. Використані положення інших авторів, нормативні матеріали та офіційні документи загалом супроводжуються посиланнями на відповідні джерела. Висловлені вище зауваження щодо окремих бібліографічних неточностей стосуються якості оформлення, актуальності та відтворюваності джерельної бази й самі по собі не свідчать про порушення академічної доброчесності.

VIII. Відсутність конфлікту інтересів.

Офіційний опонент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувачки Вікторії Євгенівни Мулявки та/або її наукового керівника, а також інших обставин, які могли б поставити під сумнів незалежність, об'єктивність і неупередженість цього відгуку.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК.

Підбиваючи підсумок оцінки дисертації Вікторії Євгенівни Мулявки на тему «Міжнародно-правові санкції: теоретичні засади визначення та практика застосування у сучасних умовах» та її наукових публікацій, вважаю, що представлена кваліфікаційна наукова праця є самостійним,

комплексним і завершеним дослідженням актуальної проблеми сучасного міжнародного права.

У дисертації здійснено системний аналіз теоретичних підходів до розуміння міжнародно-правових санкцій, запропоновано авторське визначення цієї категорії, розкрито історичну еволюцію санкційних механізмів, досліджено їх правову природу та класифікаційні критерії. Належну увагу приділено механізмам ООН, ролі Ради Безпеки і санкційних комітетів, праву та практиці Європейського Союзу, міжнародній координації обмежувальних заходів і санкційній політиці України щодо російської федерації як держави-агресора.

Одержані результати характеризуються елементами наукової новизни, мають теоретичне значення для розвитку науки міжнародного публічного права, міжнародно-правової відповідальності та права міжнародної безпеки, а також можуть бути використані у правотворчій, правозастосовній, освітній та інформаційно-аналітичній діяльності. Поставлені у вступі мета і завдання загалом досягнуті, а сформульовані висновки пов'язані зі змістом відповідних розділів і підрозділів.

Здобувачка продемонструвала здатність визначати актуальну наукову проблему, опрацьовувати нормативні та доктринальні джерела, застосовувати загальнонаукові й спеціально-юридичні методи, формулювати та обґрунтовувати власні наукові положення. Це свідчить про належний рівень оволодіння нею методологією наукової діяльності та набуття компетентностей, необхідних для виконання самостійного наукового дослідження.

Висловлені у відгуку зауваження та запитання мають переважно дискусійний, уточнювальний і рекомендаційний характер. Вони стосуються складних і динамічних аспектів розмежування санкцій, контрзаходів і збройного примусу, автономних обмежувальних заходів ЄС, процесуальних гарантій підсанкційних осіб, а також актуалізації нормативної й емпіричної бази. Зазначені положення не спростовують достовірності основних

результатів, не нівелюють наукової новизни та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Таким чином, дисертація Вікторії Євгенівни Мулявки на тему «Міжнародно-правові санкції: теоретичні засади визначення та практика застосування у сучасних умовах», подана до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. **Мулявка Вікторія Євгенівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

**Доктор юридичних наук, професор,
адвокат, Заслужений юрист України,
професор кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

Олександр ДРОЗДОВ

